

SALGININ GÖRÜNMEYEN SOSYAL YÖNLERİ

Birçok uzman ve gözlemcinin daha önce belirttiği gibi, COVID-19 salgını, yeni olumsuz eğilimlerin oluşmasında fazla rol oynamamasına karşın toplumda var olan bazı olumsuz eğilimleri yoğunlaştırdı ve şiddetlendirdi. Mevcut durum, toplumda yarı gizli birçok sorunun birdenbire acı veren sosyal örneklerle dönüştüğünü ve diğer pek çok zorluk arasında bile artık görmezden gelinemeyecek kadar büyük olduğunu göstermektedir. Aniden şiddetlenen bu problemlerin “gölgeli salgın” adını alan bir olgu da oluşturmakta olduğunu ifade edebiliriz. Tıpkı “gölgeli ekonomi”, “gölgeli eğitim” ve benzeri deyimler gibi bu terim de gayriresmi, toplumdan ve devletten saklanan bir şeyin anlamını içermekte ve aslında salgın döneminde kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin keskin bir şekilde artması anlamına gelmektedir. Birleşmiş Milletler’in (BM) açıklamaları doğrultusunda, COVID-19 ortaya çıkmadan önce bile aile içi şiddet en ciddi insan hakları ihlallerinden biri olmuştur. Örneğin, salgından önceki yıl, dünya çapında 243 milyon kadın ve kız çocuğu (15 ila 49 yaş arası) cinsel veya fiziksel şiddete maruz kalmıştır. COVID-19 bağlamında, milyarlarca insan kapalı alanlarda tecrit edildiğinde ve birçoğunun saldırganlığı artarken, kadın haklarına yönelik şiddetin sayısı önemli ölçüde artmıştır. Güvenlik, sağlık, finans, sıkışık barınma koşulları, istismarcı bireyler ile zorunlu izolasyon ve sınırlı hareketlilik ile ilgili endişeler, kadınların mevcut durumda karşı karşıya olduğu zaten stresli duygusal ve ekonomik kargaşayı daha da kötüleştiren faktörlerdir. BM Kadın Birimi İcra Direktörü Fumzile Mlambo-Ngcuka raporunda kapalı kapılar ardındaki şiddet davranışlarının halk tarafından her zaman bilinmediğini, aile içi ve diğer şiddet biçimlerine ilişkin bilgilerin eksik rapor edildiğini, istatistiklerin şiddete maruz kalmış kadınların %40’ından azının suç olarak bildirildiğini ifade etmektedir. Şunu da belirtmek gerekir ki, şiddete maruz kalan kadınların çok azı (%10 civarı) polisten yardım istemektedir. Salgın koşulları genel olarak bazı kadınların yardım hatlarına ulaşmasını zorlaştırmaktadır. Bu devlet kurumlarının salgın sürecinde polise başvuru, tıbbi muayene, soruşturma işlemleri de dâhil olmak üzere yargıya, sosyal hizmetlere başvurma gibi

kaçınılmaz bürokratik prosedürlerin uygulanmasında çalışma düzenlerinin bozulması da suçluların cezasız kalmasına neden olmaktadır. Sorun, birçok yapı ve kuruluşun, önleme, tedavi, hasta bakımı, ilaç temini, aşılama gibi doğrudan insanların yaşam ve ölüm meseleleri ile ilgili daha önemli görünen sorunlarına geçmeleri nedeniyle kapasitelerinin sınırında çalışması gerçeğiyle daha da ağırlaşmaktadır. Üstelik birçok ülkede hukuk, kadınların yanında yer almamakla beraber, dört ülkeden birinde kadınları aile içi şiddetten koruyan yasalar bulunmamaktadır. Aynı zamanda, sadece genç anneler değil, aynı zamanda bekâr anneler, yaşlılar ve engelliler gibi diğer gruplar da bu sorundan muzdariptir. Örneğin, Birleşik Krallık’ta aile içi şiddetle ilgili cinayetlerin sayısı 2020’de karantinanın ilk iki ayında iki katından fazla artmıştır. ABD’de aile içi şiddet sadece sayıca değil, aynı zamanda yarananmanın şiddeti açısından da artmaktadır. Hindistan’da kadın grupları, eğitime ve geçim kaynaklarına erişimin önemli ölçüde azalması nedeniyle kızların çocuk yaşta evliliğe zorlandığını göstermiştir. “Gölgeli Salgını Ölçmek: COVID-19 Sırasında Kadına Yönelik Şiddet” başlıklı BM’nin kadın raporuna göre, 13 ülkede yapılan bir anket, yaklaşık 2 kadından 1’inin yaşadığı şiddeti bildirdiğini ya da istismara uğrayan bir kadın tanıdığını göstermektedir. Ayrıca, yaklaşık her dört kadından biri kendisine (%21) veya aynı hanedeki diğer kadınlara (%19) karşı uygulanan fiziksel şiddet nedeniyle kendini evinde daha az güvende hissetmektedir. BM kadınlara yönelik şiddeti sadece vurma, dövme veya tecavüz gibi fiziksel zararlar olarak tanımlanmadığını hatırlatmaktadır. Şiddet aynı zamanda sürekli gözetim, yazışmaların okunması, harcamaların kontrolü, hayali suistimal iddiaları, arkadaşlar, akrabalar, meslektaşlar ile iletişimin yasaklanması, sözlü taciz ve aşağılama, mala zarar verme, kadınlara veya çocuklara yönelik tehditleri ve şantajları da kapsamaktadır. Gölgeli salgının sadece sosyal yönü değil aynı zamanda ekonomik yönü de bulunmaktadır. COVID-19 döneminde kadına yönelik şiddetin küresel etkisi uzmanlar tarafından yaklaşık 1,5 trilyon dolar olarak tahmin edilirken, bu rakamın

her gün artabileceği ve bu büyümenin salgının sona ermesiyle hemen durmayacağını da bildirmektedir. Sağlık, danışmanlık ve diğer ilgili hizmetlerin doğrudan maliyetleri, adalet sistemi, çocuk bakımı ve sosyal yardımın yanı sıra ücret kaybı, üretkenlik ve potansiyel gibi dolaylı maliyetler, toplumun kadına yönelik şiddet için ödediği miktarın yalnızca küçük bir kısmıdır. Kadınların ekonomik desteğe, tazminata, barınma ve yardım hattı hizmetlerine, bilinçlendirmeye, psiko-sosyal desteğe, çevrimiçi araçlara ve ağlara, kadın ve çocuk haklarının ihlalini ve ayrımcılığı önlemek veya bunlara müdahale etmek için çalışan kadın ve taban örgütleri için finansmana ihtiyacı bulunmaktadır. Ancak toplumsal cinsiyete dayalı şiddet kaçınılmaz değildir. İnsan hakları örgütleri bunun engellenebileceğine ve önlenmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu şiddeti sona erdirmek, temel nedenlerle mücadele etmek, sorunlu toplumsal normları değiştirmek ile kadınları ve kızları güçlendirmekle başlamaktadır. Bu, savunmasız grupları korumak için özel olarak hazırlanmış yasaların uygulanması ile adalet, sağlık ve sosyal koruma stratejilerine ek olarak, güçlü ve kendi kendini idame ettiren kadın hakları hareketleri için yeterli finansman ve desteği gerektirmektedir. Buna ek olarak, işverenler ayrıca aile içi şiddet mağdurlarına ücretli izin ve güvenlik önlemleri gibi belirli destek türlerini sağlamaya teşvik edilmektedir. Ayrıca işyerinde şiddet mağdurlarının aile içi şiddeti ifşa edebilecekleri ve işlerinde güvende kalabilecekleri bir kültür yaratmak ve aile içi şiddete maruz kalanların ihtiyaçlarını karşılamak için farkındalık ve fon yaratmak önemlidir. Kadına yönelik şiddet, kadınların ekonomik, sosyal ve politik alanlara katılımının önündeki başlıca engellerden biridir. Uluslararası kuruluşlar tarafından yapılan çalışmaların sonuçları, salgın döneminde toplumsal cinsiyete dayalı şiddet vakalarının sayısındaki artışa başarılı bir şekilde yanıt verecek doneleri sunmaktadır. Bunun için mevcut salgının neden olduğu şiddet mağduru veya şiddet riski altında olan kadınlara destek ve yardım için yasa koyucuların, politikacıların, kolluk kuvvetlerinin, sivil toplum kuruluşlarının, doktorların ve medyanın ortak çabasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Politika, Dış İlişkiler ve Güvenlik

- Türkiye İçişleri Bakanı Süleyman Soylu ve Macar mevkidaşı Sandor Pinter, Budapeşte’de Türkiye’nin, Macaristan’ın Sırbistan ve Romanya sınırlarına 50 polis memuru yerleştirilmesine yönelik bir anlaşma imzaladı. Polis, yasadışı göç, uyuşturucu kaçakçılığı ve sınır ötesi suçları önleme çabalarının bir parçası olarak görev yapacaktır. Belge, 11 Kasım 2021’de Ankara’da düzenlenen Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi’nde varılan mutabakat kapsamında imzalandı (Dailysabah.com, 17.12.2021).
- 6. Doğu Ortaklığı Zirvesi’ne Doğu Ortaklığı ülkelerinin liderleri (Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna) ve üst düzey Avrupa Birliği (AB) yetkilileri katıldı. Liderler, ortaklıklarının sıkı bir şekilde ortak temel değerlere dayandığını vurguladılar. Belarus, Doğu Ortaklığı’na katılımını askıya almış olsa da AB, Belarus halkıyla iş birliğine devam etmektedir. Toplantının ardından, Üçlü Birlik Liderleri (Gürcistan, Moldova ve Ukrayna) uzun vadeli politika hedeflerini onaylayan, Avrupa seçimini ve Avrupa özelemlerini destekleyen bir bildiri yayımladılar (Avrupa Konseyi, 15.12.2021).
- Gürcistan Başbakanı Irakli Garibaşvili, Brüksel’de NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg ile görüştü. Taraflar, Rusya’nın istikrarı bozan faaliyetlerine karşı tazyakkuz halinde olmak ve gerilimin tırmanmasını önlemek konusunda mutabık kaldı. Jens Stoltenberg, Gürcistan’a NATO’nun Afganistan’daki misyon ve çabalarına katkılarından dolayı teşekkür ederek, NATO’nun deniz desteği, ortak tatbikatlar ve bilgi paylaşımı ile savunma gücünü geliştirmede Gürcistan’a desteğini sürdüreceğini söz verdi (Anadolu Ajansı, 15.12.2021).
- Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Comart Tokayev, Bağımsızlığın 30. yıldönümü dolayısıyla Kazakistanlılara hitap etti. Devlet Başkanı, yeni küresel ve bölgesel zorluklar arasında bağımsızlık kazanımlarını artırmak için çabaları iki, hatta üç katına çıkarmanın da zamanının geldiğine dikkat çekti. Cumhurbaşkanı, Kazakistanlıların sosyo-ekonomik hayatın her alanında çaba sarf etmesi ve ülkenin temel çıkarlarını dikkate alarak pragmatik davranması gerektiğini düşündüğünü açıkladı (Kazinform, 15.12.2021).
- Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, Moğol mevkidaşı Ukhnaagin Khurelsukh ile bir görüşme gerçekleştirdi. Ülkeler, ekonomik iş birliğinin güçlendirmeyi, ticareti ve yatırımı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Devlet başkanları, Ulan-Batur Demiryolu’na kapsamlı destek sağlamaya hazır olduklarını doğruladılar. Ülkeler, Rusya, Çin ve Moğolistan arasındaki iş birliğinin geliştirilmesine yönelik yol haritasının uygulanmasını ve Çin-Moğolistan-Rusya ekonomik koridorunun oluşturulmasına yönelik 2016 programını yeniden canlandırmayı planlamaktadır (TASS, 16.12.2021).
- Kırgızistan Dışişleri Bakanı Ruslan Kazakbayev, Çin Büyükelçisi Du Dewen ile görüştü. Taraflar, Kırgızistan ile Çin arasındaki kargo taşımacılığı sorununa odaklandı. Kazakbayev, Güney Kore’den Kırgızistan’a giden Çin’in Qingdao ve Li-Anyungang limanlarındaki Kırgızistan girişimcilerinin mal taşımacılığındaki mevcut sorunlar hakkında bilgi vererek, Çin tarafından bu durumun bir an önce çözülmesi için yardım talebinde bulundu (Kabar, 14.12.2021).

Ekonomi, Finans ve Enerji

- 2021’in ilk 11 ayında Kazakistan’ın tarımsal sanayi kompleksine yapılan yatırımlar 1,5 milyar doları buldu. Bu değer, geçen yılın göstergelerini %40,5 oranında aştı. Tarım Bakanı Yerbol Karasukeyev, 2021-2025 tarımsal sanayi kompleksinin geliştirilmesi için Yol Haritası kapsamında toplam değeri 10,1 milyar dolar olan bir yatırım projeleri havuzu oluşturulduğunu duyurdu. Bütçenin yaklaşık yarısı veya 4,6 milyar dolarlık yatırım, et üretimine ve seraların inşasına yönlendirilmiştir (Qazaq TV, 14.12.2021).
- Avrasya Ekonomik Birliği, yeni serbest ticaret anlaşmaları imzalamayı planlamaktadır. Birlik Vietnam, İran, Sırbistan ve Singapur ile ticaret engellerini kaldırırken, Mısır, İsrail ve Hindistan ile müzakereler devam etmektedir. Endonezya ve Moğolistan pazarlarının da keşfedilmesi planlanmaktadır. Bu ülkelerle ticaret anlaşmaları imzalanması halinde serbest ticaret bölgesi yaklaşık iki milyar nüfuslu bir pazarı kapsayacak olup, gayri safi yurtiçi hâsıla 5 trilyon dolara ulaşacaktır (Qazaq TV, 15.12.2021).
- Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye ile birlikte bir iş forumu düzenledi. Bilgilere göre iş forumuna Gürcistan Ekonomisi ve Sürdürülebilir Kalkınma Bakanı Natia Turmava, Türkiye Ticaret Bakanı Mehmet Muş ve Azerbaycan Ekonomisi Bakanı Mikail Jabbarov katıldı. Etkinlikte Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye ticaret ve sanayi odaları arasında bir mutabakat zaptı imzalanması beklenmektedir (Türk Dünyası, 14.12.2021).
- Konya, Türkiye-Tacikistan iş forumuna ev sahipliği yaptı. Tacikistan’dan Sanayi ve Yeni Teknolojiler Bakanı Şerali Kabir başkanlığındaki bir hükümet heyeti, Türkiye-Tacikistan iş forumuna katılmak üzere Türkiye’nin Konya kentini ziyaret etti. Etkinliğe her iki ülkeden 150’den fazla şirket ve kuruluş temsilcileri katıldı. Taraflar, 2022-2025 için tasarlanan Türkiye-Tacikistan ikili ticareti kolaylaştırma yol haritasının geliştirilmesine ilişkin konuları görüştü (ASIA-Plus, 15.12.2021).
- Dünya Bankası İcra Direktörleri Kurulu, Kalkınma Politikası Operasyonu’nun bir parçası olarak Özbekistan’a 400 milyon dolarlık finansman sağlanmasını onayladı. Operasyonun amacı, hükümetin sosyo-ekonomik reformları uygulamasına yardımcı olmaktır. Beklenen reformlar arasında buğday piyasasının serbestleştirilmesi, kamu işletmelerinin yönetiminin iyileştirilmesi, kamu harcamaları ve borcunun hesap verebilirliğinin ve denetiminin güçlendirilmesi yer almaktadır (UzReport, 18.12.2021).
- Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ve Kırgızistan bir iş forumu düzenledi. Katılımcılar, tarım, gıda endüstrileri, turizm, altyapı ve ticaret dâhil olmak üzere karşılıklı ilgi duyulan kilit sektörleri görüştüler. Forum, Dubai’nin Kırgızistan ile olan petrol dışı ticaretini 2020’de hesaplanan 817 milyon doların üzerine çıkarmak için önemli bir platform olmaya devam etmektedir. Etkinlik, Kırgızistan ve BAE şirketlerinin katıldığı iş eşleştirme toplantıları ve her iki taraftaki şirketlerin ürün tedarikini kolaylaştıran anlaşmalar imzaladığı bir törenle sona erdi (Kabar, 16.12.2021).

Toplum ve Kültür

- UNESCO, geleneksel Kıрым Tatar süsti Örnek’i İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası’nın Temsili Listesine dâhil etti. Adaylık süreci, Kıрым Tatar Sivil Toplum Kuruluşu Alem’in Temmuz 2020’de başlattığı uzun vadeli bir girişimin sonucudur. Ukrayna’nın “Örnek” adaylığının İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi’ne kaydedilmesi, UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasının Korunması Hükümetlerarası Komitesi’nin 16. oturumu çerçevesinde gerçekleştirildi (Ukrinform.net, 18.12.2021).
- Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF), Afganistan’a yardım sağlamak için Termez’deki lojistik merkezini kalıcı olarak kullanmayı planlamaktadır. Bu, UNICEF’in Özbekistan temsilcisi Münir Mammadzade’nin Özbekistan’ın Surhandarya bölgesinin valisi Tura Bobolov ile görüşmesinde ele alındı. Geçtiğimiz günlerde, ilk 40 ton, Dostluk Köprüsü üzerinden kamyonlarla Afganistan’a gönderildi (Avesta.tj, 17.12.2021).
- Hindistan ve Tacikistan, Yüksek Etkili Toplumsal Kalkınma Projeleri’nin uygulanması için Hindistan Hibe Yardımı’na ilişkin bir Mutabakat Zaptı imzaladı. Söz konusu belge uyarınca, Tacikistan Bakanlığı, Hindistan hükümetine her bir projenin uygulanması için maliyeti 16,94 milyon somoniyi (yaklaşık 1,5 milyon dolar) aşmayan projeler önermektedir. Projeler esas olarak sosyo-ekonomik kalkınma, eğitim, sağlık, yenilenebilir enerji ve diğer sektörlerle ilgili olacaktır (Avesta.tj, 17.12.2021).
- Tacik ve Özbek sinemacılar, “Tacikfilm” Devlet Kurumu ile Özbekistan Sinematografi Ajansı arasında imzalanan İşbirliği Mutabakat Muhtırası’nın uygulanması çerçevesinde ortaklaşa iki film çekmeyi planlamaktadır. Muhabbat Sattori’nin yönettiği ortak uzun metrajlı “Görünmez Yıldız” filminin çekimleri için hazırlıklar sürmektedir. Senaryosunu Tacik yönetmen Iskandar Usmonov’un yazdığı “Taşlar ve Su” adlı bir sonraki ortak film sunumu Aralık 2021’in sonlarında Tacikistan’da gerçekleştirilecektir (ASIA-Plus, 15.12.2021).
- Türk Hava Yolları, ABD’nin önde gelen seyahat dergisi Global Traveller tarafından üst üste beşinci kez Business Class için En İyi Havayolu seçildi. Türkiye’nin önde gelen havayolu şirketi, GT Tested Reader Anketi’nin 18. baskısında En İyi Havalimanı Personeli/Kapı Acenteleri kategorisinde altıncı galibiyetini elde etti. Ayrıca Turkish Airlines Corporate Club, üst üste dördüncü kez iş seyahatinde olanlar için en iyi kurumsal program seçildi (Anadolu Acenteliği, 15.12.2021).
- Ünlü yazar, düşünür ve politikacı Cengiz Aytmatov’un anısına Ankara’da bir etkinlik düzenlendi. Cengiz Aytmatov’un doğum gününe denk gelen etkinlik yazarın adını taşıyan parkta yapıldı. Etkinliğe Büyükşehir Belediye Başkanı Turgut Altınok, TÜRKSOY Genel Sekreter Yardımcısı Bilal Çakıcı, diplomatlar, öğrenciler, medya temsilcileri ve Türkiye’de yaşayan Kırgızlar katıldı (Türk Dünyası, 13.12.2021).